

รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองโดยพุทธสันติวิธี*

A MODEL OF MONASTICS ADMINISTRATION MANAGEMENT BY BUDDHIST PEACEFUL MEANS

ฉลอง ช้วยธานี

Chalong Chouythanee

บรรจบ บรรณรุจิ

Banjob Bannaruji

ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์

Khanthong Wattanapradith

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chouythanee2499@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองตามหลักพุทธสันติวิธี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม จำนวน 53 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองวัด มีหลักการและวิวัฒนาการตั้งแต่ครั้งพุทธกาล สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน โดยมีพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญในฐานะเป็นธรรมนูญสูงสุด เพื่อเป็นหลักยึดโยงในการบริหารจัดการองค์รวมร่วมกันที่เรียกว่าสังฆะ เป็นชุมชนแบบอย่างทางศีลธรรมของสังคมไทยมาตามลำดับ
2. หลักพุทธสันติวิธีในการบริหารจัดการวัดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่มหาเถรสมาคม ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีโครงสร้างการปกครองตามฝ่ายอาณาจักรในยุคนั้นๆ ซึ่งการปกครองวัดในยุคปัจจุบัน วัดได้ปรับปรุงบทบาทของวัดให้เข้ายุคศตวรรษที่ 26 ด้วยการนำพระธรรมวินัยกฎหมาย จารีต และนวัตกรรมการร่วมสมัยหลักพุทธสันติวิธี มรรควิธี 8

* Received 5 November 2019; Revised 14 December 2019; Accepted 27 December 2019

3. รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง ตามหลักพุทธสันติวิธี มรรควิธี 8 ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสาร ในรูปแบบ“คณะกรรมการ” การบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง โดยใช้มรรควิธี 8 เป็นเครื่องมือในการดำเนินการด้วยหลักธรรม อปปริหานิยธรรม กำกับคณะกรรมการในการบริหารปกครองวัด ก็จะเป็นไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืนแห่งพระพุทธศาสนาคงอยู่กับสังคมไทยสืบไป

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการ, พุทธสันติวิธี

Abstract

The three objectives of this dissertation were 1) to study the principle of Monastics Administration Management. 2) to study the Buddhist peaceful means, 3) to present the Model of Monastics Administration Management by Buddhist Peaceful Means. This dissertation is the qualitative research that by documents, in depth interview and focus group discussions from 53 key informants from five groups.

The findings of this study were as follows:

1. The principle of Monastics Administration Management had the principle by model that adapted the kingdom's rule since Buddha time, Sukhothai kingdom, Ayutthaya Kingdom, Ratanakosin Kingdome up to the present by having the Dhammavinaya as the main constitution to relate the principle of organization management as Sangha, is the moral community of Thai society.

2. The Monastics Administration Management since the past up to the present is the power center of Supreme Sangha Council such as power of legislature, executive and judiciary due to the Sangha Act that had the structure as the kingdom or government in each age. That is not proper for the Monastics Administration Management at the present. The temple gets the guideline and improve the role of temple in the twenty sixth century by using the Dhammavinaya, law, tradition and modern innovation to integrate with Buddhist peaceful means.

3. The model of Monastics Administration Management for the administration by using the modern science. The researcher called it as the

Noble Eightfold Path such as planning, management, recruitment, decision, command, control, network cooperation and communication in the form of committee. The model of Monastics Administration Management in the form of “Committee” by using the Noble Eight fold path is as the proceeding tool by principle of Aparihaniyadhamma to control the committee in Monastics Administration Management in the sake of security and sustainability of Buddhism along with Thai society.

Keywords: Model, Management, Buddhist Peaceful Means

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงและแก้ไขสังคมอินเดียในยุคนั้นให้ดีขึ้น จากสภาพการณ์หลายอย่างเช่นจากการกดขี่ทางชนชั้นของพราหมณ์ การเลื่อมล้ำทางสังคมที่ชัดเจน ลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาแห่งความรู้และความจริง เป็นศาสนาแห่งอิสรภาพ เป็นศาสนาอเทวนิยม และเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ (พระมหาตมาจันทรเมธ 2557) พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนชาวไทย พระพุทธศาสนาในส่วนที่เป็นวัฒนธรรมยังส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในส่วนรวม โดยเฉพาะ “วัด” การดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนต้องเกี่ยวข้องกับวัดตั้งแต่เกิดจนตาย ที่มีส่วนผูกพันกับวัดในทางวัฒนธรรมประเพณี และวัดเป็นที่รวมศรัทธาของชุมชนในการกระทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อพิจารณาถึง “วัดไทย” ในแง่กฎหมาย ซึ่งมีลักษณะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนโดยครบถ้วน กล่าวคือ 1) การจัดตั้งวัดนั้น รัฐได้เข้าไปดูแลการจัดตั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนโดยส่วนรวมแม้ว่าจะเป็นการริเริ่มจากปัจเจกชนได้ก็ตาม 2) การดำเนินงานของวัดมิใช่เป็นการดำเนินงานโดยมีฐานะเท่าเทียมกันในการปฏิบัติการกิจของวัด 3) ความสัมพันธ์กับนิติบุคคลอื่น การดำเนินงานของวัดมิใช่ดำเนินงานโดยอิสระ แต่ยังคงต้องอยู่ในการควบคุมขององค์กรอื่น ในขณะเดียวกันก็ได้รับการอุปถัมภ์บำรุงได้สิทธิพิเศษบางประการด้วย และ 4) วัดอุทิศประโยชน์โดยทั่วไปของวัด เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ก่อตั้งโดยแท้ ดังเช่นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน (สุนทร มณีสวัสดิ์, 2531)

ดังสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในตอนท้ายแห่งแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 2 พ.ศ. 2457 หน้า 36 ว่า “ภิกษุสงฆ์ แม้มีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวส่วนหนึ่งแล้ว ก็ยังต้องอยู่ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะหรือเพื่อคนทั่วไปและยังควรอนุวัติจารีตบ้านเมือง อันไม่ขัดต่อกฎหมายสองประเภทนั้นอีก สรุปความว่า ภิกษุสงฆ์มีกฎหมายอันจะพึงฟังอยู่ 3 ประเภท คือ กฎหมาย

แผ่นดิน 1 พระวินัย 1 จาริต 1 พระราชบัญญัตินี้ เป็นกฎหมายแผ่นดิน จึงสมควรจะรู้จะเข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้อง” (จารุรัตน์ ปันมณี, 2550)

กระแสทางเศรษฐกิจและสังคมโลกส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงมูลเหตุ 2 ประการ คือ ความเจริญแบบตะวันตก สถาปัตยกรรมแบบใหม่ต่าง ๆ เข้ามารับเอาบทบาทเดิมของวัดไปดำเนินการ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล กรมประชาสงเคราะห์ ฯลฯ เกิดจากการสูญเสียภาวะผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์เอง เจ้าหน้าที่รัฐบางกลุ่มได้แสวงหาผลประโยชน์จากงบประมาณแผ่นดินจัดสรรให้วัดและพระสงฆ์ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่โปร่งใสไม่มีการตรวจสอบ จึงเกิดกรณีทุจริตเป็นขึ้นมาของเรื่องเงินทองวัดดังที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐมีการตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้เงินของวัด (พระราชวรเมธี, ดร. และคณะ, 2559) วัดในฐานะเป็นองค์กรๆ หนึ่งที่ต้องมีการบริหารจัดการท่ามกลางความคาดหวังและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารวัดด้านการปกครองตามหลักพุทธสันติวิธี” เพื่อหาแนวทางที่ช่วยวัดไทยในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและดำรงไว้ซึ่งหลักการศึกษาพระธรรมวินัยสมดังพระพุทธปณิธานที่ให้วัดเป็นศูนย์กลางที่พึ่งและที่สืบสานคำสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธสันติวิธีเพื่อการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองตามหลักพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองโดยพุทธสันติวิธี” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) จากการถอดบทเรียนการบริหารจัดการวัดต้นแบบ 4 วัด 1) วัดญาณเวศกวัน จังหวัดนครปฐม เป็นวัดต้นแบบด้านมิติพระธรรมวินัย 2) วัดโค้งรถไฟเจริญธรรม จังหวัดลพบุรี เป็นวัดต้นแบบด้านมิติทางกฎหมาย 3) วัดเชิงเลน จังหวัดนนทบุรี เป็นวัดต้นแบบด้านมิติวัฒนธรรม 4) วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี เป็นวัดต้นแบบในมิติแห่งนวัตกรรมการสร้างกิจกรรมร่วมสมัย (ศาสตร์สมัยใหม่) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ ผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ ประธานคณะกรรมการฝ่ายปกครอง กรรมการมหาเถรสมาคม ผู้แทนมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค คณะสงฆ์ ส่วนกลางในระดับนโยบาย กลุ่มที่ 2 พระสังฆาธิการระดับกลาง ได้แก่ เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์

ส่วนภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส กลุ่มที่ 3 พระสังฆาธิการ กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการและ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ทางด้านวิชาการ ในมุมมองจากภายนอก เพื่อสะท้อนสังคม ปัจจุบัน กลุ่มที่ 4 ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการ ช่วยแก้ปัญหาให้กับวัด เพื่อสนองงานพระสังฆาธิการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กลุ่มที่ 5 ผู้แทนองค์กร/พุทธบริษัท ผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัวและหน้าที่การงาน ในมุมมอง “พุทธบริษัท” และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการวิจัย

1. หลักการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง พบว่า มี 4 รูปแบบหลัก ดังนี้

1.1 รูปแบบการบริหารปกครองสงฆ์ในมิติพระธรรมวินัย แบ่งได้ 3 ระยะ คือ

1.1.1 ปกครองโดยพระพุทเจ้า สมัยต้นพุทธกาลตั้งแต่พรรษาที่ 1 ถึงพรรษาที่ 20 บุคคลเข้ามาบวชมีจำนวนน้อย พระผู้มีพระภาคทรงเป็นแบบอย่างในการ ดำเนินชีวิต ภิกษุทั้งหลายล้วนเป็นพระอรหันต์ อย่างต่ำก็เป็นพระโสดาบัน ในสมัยนั้นพระผู้มี พระภาคได้ประทานหลักธรรมนุญการปกครอง คือ โอวาทปาติโมกข์ ทรงประทานการ อุปสมบทด้วย “เอหิภิกขุอุปสัมปทา”

1.1.2 ปกครองโดยพระสาวก หลังจากพระพุทเจ้าตรัสรู้แล้ว ได้ เสด็จไปโปรดปัจจุวัคคีย์ ทรงแสดงธรรมโปรดพระยสและสหายอีก 54 คน จนบรรลุพระ อรหันต์ทั้งหมด พระองค์จึงส่งพระสาวกทั้ง 60 รูปจาริกไปเพื่อประกาศศาสนาในที่ต่าง ๆ “เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุข แก่ทวยเทพและมนุษย์” เมื่อพระสงฆ์มากขึ้น พระองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสาวกได้มีโอกาส รับสมาชิกด้วยตนเอง คือการให้อุปสมบทด้วยไตรสรณคมน์ มอบตำแหน่งเอตทัคคะ ใน ระยะแรกพระภิกษุใหม่ ไม่มีใครคอยตักเตือนพร่ำสอน นุ่งห่มไม่เรียบร้อย กิริยามารยาทไม่ เหมาะสม คนทั้งหลายพากันตำนิ ประณาม โพนทะนา จึงนำเรื่องไปกราบทูล พระผู้มีพระภาค ทรงดำหนิว่า “การกระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้น ไม่สมควร ไม่เหมาะสม ไม่ใช่กิจสมณะ ฯลฯ ทรงตรัสโทษแห่งความเป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ ตรัสคุณแห่งความเป็นคนมักน้อย สันโดษ ความขัดเกลา ปราศจากความเพียรโดยประการต่าง ๆ ทรงแสดงธรรมิกถาแล้วรับสั่ง อนุญาต อุปัชฌาย์วัตรและสิทธิวิหาริกวัตรเป็นพุทธสันติวิธีในการปกครองสงฆ์ด้วยกันเอง

1.1.3 ปกครองโดยคณะสงฆ์ พระพุทองค์ทรงวางระบบสังคมสงฆ์ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของภิกษุทุกรูป พระองค์มิได้ประสงค์ที่จะรวมอำนาจการปกครอง ไว้ที่พระองค์หรือพระอรหันตสาวกรูปใดรูปหนึ่ง ถึงแม้ว่าพระอัครสาวกทั้งสองมีคุณสมบัติที่ เหมาะสมที่สุด พระองค์ ก็ได้ทรงมอบให้พระอัครสาวกทั้งสองปกครองสงฆ์แทนพระองค์ ทรง

มอบอำนาจหน้าที่ ในการปกครองและการบริหารในขอบเขตของพระธรรมวินัย เช่น งาน บริหารองค์กร คณะสงฆ์ เจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์ วัดที่สงฆ์พึงกระทำ สรุปว่า ทรงมอบ “พระธรรมวินัย” เป็นศาสดาแทนพระพุทธรองค์ ตามระบอบธัมมาธิปไตยถือว่าเป็นระบบการ ปกครองที่ดีที่สุดในสังคมยุคปัจจุบัน

1.2 รูปแบบการบริหารจัดการปกครองวัดในมติกฎหมาย หลังพระพุทธรองค์ เสด็จดับขันธปรินิพพาน ทางรัฐก็ยังไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับภายในคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ จึงมีลักษณะกระจายกระจายกันอยู่ในวาทะหรือ ในหมู่ิกายนั้น ๆ เมื่อล่วงมาถึง พ.ศ. 218 พระ เจ้าอโศกมหาราช จึงจัดทำสังคายนา ครั้งที่ 3 ทรงวางระเบียบพระธรรมวินัยให้รวมลงเป็นลัทธิ อย่างเดียวกัน สังฆมณฑล จึงประดิษฐานเรียบร้อยสืบมา รัฐหรือกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับ คณะสงฆ์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เมื่อภิกษุสงฆ์นำพระพุทธรูปไปประดิษฐานในประเทศใด ก็ จำเป็นต้องขอความอุปถัมภ์จากพระเจ้าแผ่นดินประเทศนั้น ๆ ก็จำเป็นต้องอนุโลมตามแบบ แผนซึ่งนิยมและเป็นอยู่ในประเทศนั้น ๆ การปกครองคณะสงฆ์ยังต้องเป็นไปตามทางราชการ แผ่นดินนับตั้งแต่การวางแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการตั้งสังฆนายกให้มีสมณ ศักดิ์ สอดคล้องในการดำเนินงานทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักร กรณีประเทศไทย เริ่มแรก ตั้งสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 – รัชกาล ที่ 10

เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติม พรบ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561) รัชกาลที่ 10 มีความใกล้เคียงอย่างยิ่ง กับ พรบ.ลักษณะปกครองคณะ สงฆ์ ร.ศ. 121 สมัยรัชกาลที่ 5 รัฐมอบอำนาจให้คณะสงฆ์ปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจและอยู่ ในระบบราชการ เริ่มตั้งแต่มอบอำนาจมหาชนให้กับเจ้าอาวาสปกครองบุคคลที่อาศัยอยู่ใน วัด ให้คำตัดสินของมหาเถรสมาคมนั้นเป็นสิทธิ์ขาด ผู้ใดจะอุทธรณ์หรือโต้แย้งไม่ได้ นอกจากนั้น การตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง แม้อารามราชวรและที่สำนักสงฆ์แห่งใด ทรง พระราชดำริเห็นสมควรจะทรงเลือกสรรและตั้งเจ้าอาวาสได้ ทว่าราชอาณาจักร จะทรงโปรดให้ พระราชาคณะรูปใดเป็นผู้กำกับคณะแขวงใด การเลือกสรรและการตั้งตำแหน่งเจ้าคณะเมือง จะทรงกรุณาโปรดให้พระราชาคณะผู้ใหญ่รูปใดเป็นเจ้าคณะมณฑลไหน แล้วแต่จะทรง พระราชดำริเห็นสมควร จึงมีแนวโน้มว่า การบริหารปกครองวัดและคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันจะมี หน้าที่อำนาจปกครองดูแลเฉพาะพระภิกษุสามเณรและผู้อาศัยอยู่ในวัดกับจัดการศึกษาเผยแผ่ หลักธรรมเท่านั้น ส่วนการบริหารจัดการทรัพย์สินจะมีหน่วยงานหรือส่วนราชการเข้า ควบคุมดูแลมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้น เจ้าอาวาสวัดจึงควรบริหารปกครองวัดอยู่ในรูป “คณะกรรมการ” เช่น คณะกรรมการวัดโค้งรถไฟเจริญธรรม จังหวัดลพบุรี เป็นตัวอย่าง เป็น ต้น

1.3 รูปแบบการบริหารปกครองวัดในมิติวัฒนธรรม เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นภายในองค์กรสงฆ์ จึงได้มีการทำสังคายนาครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 (แสง อุดมศรี, 2543) การบริหารคณะสงฆ์เรียบร้อยมาระยะหนึ่ง เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงมาได้ประมาณ 200 ปีเศษ พวกเดียรธีย์ปลอมตนเข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวเป็นอันมาก เกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในสังฆมณฑล พระเจ้าอโศกมหาราชจึงได้มีการทำสังคายนา ครั้งที่ 3 ได้มีการส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศรวม 9 สายด้วยกัน และส่งสายละ 5 รูปเพื่อจะได้ให้การอุปสมบทแก่ผู้เลื่อมใสได้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ส่วนสายที่ 8 พระโสณะเถระกับพระอุตตระเถระพร้อมด้วยคณะมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ

การปกครองคณะสงฆ์ก็ต้องจำเป็นอนุโลมตามจารีตประเพณีแบบแผนซึ่งนิยมและเป็นอยู่ในประเทศนั้น ๆ รวมถึงประเทศไทยด้วย นอกจากนั้น การปกครองคณะสงฆ์ยังต้องเป็นไปตามทางราชการแผ่นดิน นับตั้งแต่การวางแผนการปกครอง ตลอดจนการตั้งสังฆนายกให้มีสมณศักดิ์ อันเป็นการประสานสอดคล้องในการดำเนินงานทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักรเป็นเอกภาพส่งผลดีด้วยกันทั้งสองจึงได้เจริญรุ่งเรืองตลอดมาไม่ขาดสายตามยุคสมัยมาตามลำดับ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ผู้วิจัยเลือกวัดเชิงเลน ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นรูปแบบการบริหารจัดการวัดในมิติวัฒนธรรมอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ทั้งพระภิกษุ-สามเณร นักบวช นักเรียน และศาสนิกทั้งสองศาสนาแม้จะมีความเชื่อถือที่แตกต่างกันก็ตาม

1.4 รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในมิติศาสตร์สมัยใหม่หรือนวัตกรรมร่วมสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนการปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศไทยที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในรัฐบาลยุค 4.0 ประกอบกับคำสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเชิงลึกได้แนวทางว่า คณะสงฆ์ควรรับการเปลี่ยนแปลง ปรับให้เข้ากับบริบทของสังคมไทย ในยุคปัจจุบัน ถ้าฝ่าฝืนอาจสูญพันธุ์

2. หลักพุทธสันติวิธีเพื่อการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง พบว่า ในสมัยต้นพุทธกาล พระผู้มีพระภาคได้ประทานหลักการที่สำคัญถือเป็นธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์มาจนทุกวันนี้ คือ โอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่ หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 คือ หลักการ 3 คือ 1) สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง การไม่ทำบาปทั้งปวง 2) กุสะลัสสุปะสัมปะทา การทำกุศลให้ถึงพร้อม 3) สะจิตตะปะริโยทะปะนัง การชำระจิตของตนให้ขาวรอบอุดมการณ์ 4 คือ 1) ขันติ ประมาท ตะโป ตีติกขา ขันติ คือความอดกลั้น เป็นธรรมเครื่องเผากิเลสอย่างยิ่ง 2) นิพพานัง ประมาท วัชันทิ พุทธา ผู้ทั้งหลาย กล่าวพระนิพพานว่าเป็นธรรมอันยิ่ง 3) นะ หิ ปัพพะชิโต ปะรูปฆาติ ผู้กำจัดสัตว์อื่นอยู่ ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิตเลย 4) สะมะโณ โหติ ปะรัง วิ

เหตุยันโต ผู้ทำสัตว์อื่นให้ลำบากอยู่ ไม่ชื่อว่า เป็นสมณะเลย วิธีการ 6 คือ 1) อະนูปวาโท การไม่พูดร้าย 2) อະนูปฆาโต การไม่ทำร้าย 3) ปาติโมกฺเข จะ สังวะโร การสำรวมในปาติโมกข์ 4) มัตตัญญูตา จะ ภัตตัสมิถ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค 5) ปันตญฺจะ สะยะนาสะนัง การนอน การนั่ง ในที่อันสงัด 6) อะธิจิตเต จะ อาโยโค ความหมั่นประกอบในการทำจิตให้ยิ่ง

2.1 พุทธวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการปกครองแบ่งตามหลักสันติวิธีที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้มี 3 ประเภท คือ

2.2.1 พุทธวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง พระพุทธศาสนาได้นำเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็น “แนวคิด” และ “การปฏิบัติการ” เพื่อการจัดการความขัดแย้งใน 2 มิติใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ (1) มิติในการจัดการความขัดแย้งในเชิงปัจเจก หรือเชิงอัตวิสัย (2) มิติในการจัดการความขัดแย้งในเชิงสังคม ทั้งนี้พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุคคล “ต้นแบบ” ในช่วงเชิง “ภาวะผู้นำ” เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในเชิงอัตวิสัย ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เพราะพระองค์ประสบกับภาวะตีบตัน “ทางจิต” เนื่องจากเกิดความขัดแย้งในตัวเอง เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง “เทวทูต 4” พระองค์ต้องเผชิญกับความขัดแย้งในตัวเองอย่างยิ่ง เกี่ยวกับ “สุขนิยม” และ “ทุกขนิยม” พระองค์นำเสนอ “แนวคิด” และ “เครื่องมือ” ในการจัดการความขัดแย้งภายในแก่ “พระปัญจวัคคีย์” ได้แก่ “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” และ “อนัตตลักขณสูตร”

ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นพระธรรมเทศนาถ้อยคำแรกที่ทรงแสดง มีใจความโดยย่อว่า “สิ่งที่บรรพชิตไม่ควรเสพมี 2 ทาง คือ 1) การประกอบตนพัวพันด้วยความใคร่ในกามทั้งหลาย (กามสุขัลลิกานุโยค) และ 2) การประกอบทรมานตนให้ลำบาก (อตตะกิลละมะถานุโยค) ไม่เข้าไปหาที่สุดแห่งการกระทำสองอย่างนั้น เดินตามข้อปฏิบัติเป็นทางสายกลาง คือ ประกอบด้วยความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) ความดำริชอบ (สัมมาสังกัปป) (ปัญญา) การพูดจาชอบ (สัมมาวาจา) การทำางานชอบ (สัมมากัมมันโต) การเลี้ยงชีวิตชอบ (สัมมาอาชีโว) (ศีล) การพยายามชอบ (สัมมาวายาโม) ความระลึกชอบ (สัมมาสติ) ความตั้งใจมั่นใจ (สัมมาสมาธิ) (สมาธิ) ย่อเป็น 3 อย่างคือ ความระมัดระวัง (ศีล) ความตั้งใจ (สมาธิ) ไคร่ครวญ (ปัญญา)

อนัตตลักขณสูตร เมื่อพระพุทธองค์ได้ปรับจิตของพระปัญจวัคคีย์ให้อยู่ในระดับความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การดับทุกข์สิ้นเชิงแล้ว ต่อมาพระองค์ได้ตรัสเรียกพระปัญจวัคคีย์เหล่านั้นมา แล้วตรัสสอนชั้นห้ำ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ล้วนเป็นอนัตตา ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของพระธรรมเทศนาบทนี้ พระพุทธองค์เริ่มต้นด้วยการนำเสนอว่า ชั้นห้ำคือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา โดยพระองค์ทรงยกแต่ละชั้นมาแสดงอย่างช้า ๆ เพื่อให้เห็นว่าชั้นห้ำนี้เป็นอนัตตาอย่างชัดเจน เมื่อพระองค์พิจารณาเห็นว่า พระปัญจวัคคีย์มองเห็นความจริงของชั้นห้ำว่าอยู่ในกระแสของไตรลักษณ์ พระองค์ทรงขยายความของชั้นห้ำที่มีลักษณะต่าง ๆ ให้พระปัญจวัคคีย์ได้เห็น เพื่อ

ถอดถอนความยึดมั่นถือมั่น คลายความกำหนดยินดี ไม่ยึดมั่นในขั้นทั้งห้า จิตก็หลุดพ้น เมื่อหลุดพ้นจิตก็รู้ว่าหลุดพ้น รู้ว่าการเกิดขึ้นแห่งกระบวนการแห่งความยึดมั่นถือมั่นสิ้นไปแล้ว พรหมจรรย์ที่ประพาศมาเพื่อสิ้นทุกข์ก็ได้ทำสำเร็จแล้ว กิจที่ควรทำคืออยู่เหนือความลุ่มหลงมัวเมาในขั้นทั้งห้าก็ทำสำเร็จแล้ว ไม่ต้องทำอะไรเพื่อให้บรรลุถึงความสิ้นทุกข์อีกแล้ว เพราะได้ถึงแล้วซึ่งความสิ้นทุกข์”

2.2.2 พุทธวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับประเด็นนี้คือ “อหิ สา สพพปาณาน” หมายถึง การใช้ชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หลักการใหญ่ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาคือการนำเสนอเรื่องศีล 5 เพื่อเป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ใน “เชิงปัจเจกบุคคล” และป้องกันไม่ให้มนุษย์เชิงปัจเจกไปเบียดเบียนและทำร้ายคนอื่น ๆ ในสังคม ให้ชีวิตแก่คนและสัตว์อื่น เปิดโอกาสให้แก่ชีวิตตนเองด้วย ฉะนั้นหลักการศีล 5 นี้จัดได้ว่าเป็น “บรรทัดฐาน” หรือเป็น “กฎเกณฑ์ทางสังคม” ที่มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากนั้นยังมีหลักการอื่น ๆ อีก เช่น ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหารธรรม 4 เป็นต้น

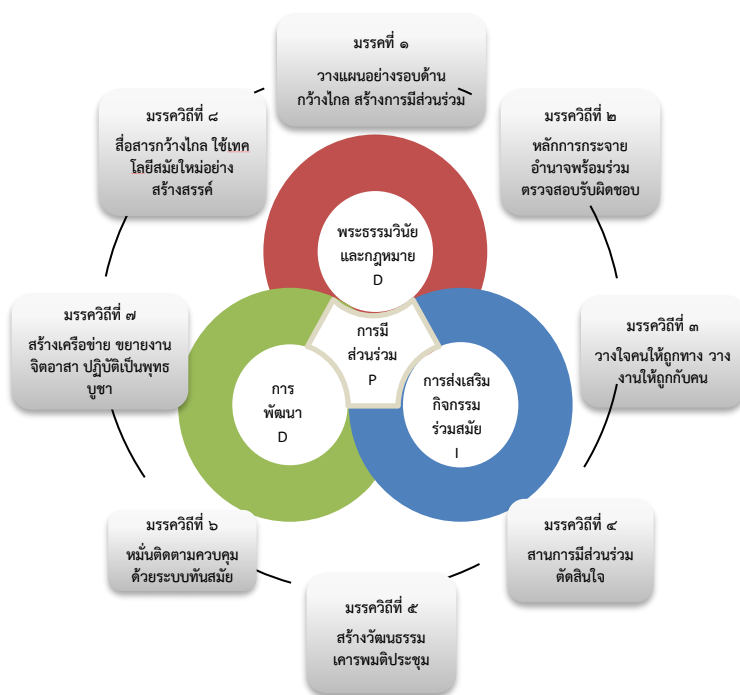
2.2.3 พุทธสันติวิธีในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความต้องการ ในบริบทนี้ หมายถึง “คว่ำบาตร” (ปัตตนิกุชชนกรรม) ลักษณะของการคว่ำบาตรค่อนข้างจะสอดคล้องกับแนวคิดตะวันตกในแง่ถ้อยคำ เป็นการลงโทษที่ทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำแก่คฤหัสถ์ ผู้กล่าวให้ร้ายต่อพระรัตนตรัย โดยสงฆ์ประกาศให้ภิกษุทั้งหลายไม่ให้คบหา ไม่รับบิณฑบาต ไม่รับภิกษิณมณฑ ไม่รับไทยธรรมของคฤหัสถ์คนนั้น จนกว่าจะประพฤติตัวเป็นคนดี เรียกว่า ปัตตนิกุชชนกรรม คือ การหยายบาตร พระสงฆ์ได้กระทำเป็นครั้งแรกแก่วัชฌณลิลลแห่งแคว้นวัชชี

ทั้งนี้ หลักพุทธสันติวิธี นอกจากเป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งแล้ว ยังสามารถนำมาเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างความรักสามัคคี กล่าวอีกนัยหนึ่ง พุทธสันติวิธีเป็นทั้งเครื่องมือป้องกันและจัดการความขัดแย้งได้ในตัวเอง ขึ้นอยู่กับบริบทที่จะนำมาใช้ สำหรับงานวิจัยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง ซึ่งต้องข้องเกี่ยวกับคนและความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกองค์กร แม้ว่าจะเป็นองค์กรวัด ดังนั้นหลักพุทธสันติวิธีในงานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอพุทธสันติวิธีที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสผู้ปกครองวัด ทั้งด้านศาสนบุคคลและศาสนวัตถุต้องมีหลักการเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการปกครองด้วย ได้แก่ ลักษณะการตัดสินใจพระธรรมวินัย 8 มหাপาป 4 อปริหานิยธรรม 7 อกติ 4 พรหมวิหารธรรม 4 สาราณียธรรม 6 และสัพปุริสธรรม 7 เป็นต้น

3. รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองตามหลักพุทธสันติวิธี พบว่า เพื่อการป้องกันและคุ้มครองเจ้าอาวาส ผู้วิจัยจึงเสนอรูปแบบการบริหารปกครองวัดในลักษณะ “คณะกรรมการ” เช่นตัวอย่างวัดต้นแบบ การบริหารปกครองวัดด้วยหลักการ 4 PDID คือ

หลักการมีส่วนร่วม หลักการปกครอง หลักการพัฒนา และหลักการสร้างนวัตกรรมร่วมสมัย และวิธีการ 8 ประการ (มรรควิถี 8) คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสาร ในรูปของ คณะกรรมการตามมรรควิถี 8 ประการ การปกครองในนิติพระธรรมวินัย พระองค์ทรงมอบให้ การปกครองโดยคณะสงฆ์ ในมิตติกฎหมาย มีกฎหมายสงฆ์ พระราชบัญญัติลักษณะปกครอง คณะสงฆ์ ในมิตติวัฒนธรรม มีการดำเนินกิจกรรมของวัด และวัดกับสังคมไทยในมิติศาสตร์ สมัยใหม่ ปกครองด้วยหลักการ 4 คือ การมีส่วนร่วม หลักการปกครอง หลักการพัฒนา และ หลักการสร้างนวัตกรรมร่วมสมัย ตามหลักอปริหานิยธรรม หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 8 วิธีการ คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสาร ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองโดยพุทธสันติวิธี

P-Participation between Ban Wat School คือ หลักแห่งการมีส่วนร่วม
บ.ว.ร.

D-Dharma and discipline along with the law คือ หลักแห่งการปกครองด้วยพระธรรมวินัยพร้อมด้วยกฎหมาย

I-Innovation for promoting contemporary activities ห ล ก แ ห่ ง
นวัตกรรมการสร้างกิจกรรมร่วมสมัย

D-Development of religious people, artifacts หลั ก แห่ ง การ พั ฒ นา
ศาสนบุคคลและศาสนวัตถุ

- มรรควิธี การบริหารจัดการวัดด้านการปกครองโดยพุทธสันติวิธี
- มรรควิธีที่ 1 วางแผนอย่างรอบด้าน กว้างไกล สร้างการมีส่วนร่วม
- มรรควิธีที่ 2 หลักการกระจายอำนาจพร้อมร่วมตรวจสอบรับผิดชอบ
- มรรควิธีที่ 3 วางใจคนให้ถูกทาง วางงานให้ถูกกับคน
- มรรควิธีที่ 4 สานการมีส่วนร่วมตัดสินใจ
- มรรควิธีที่ 5 สร้างวัฒนธรรมเคารพมติประชุม
- มรรควิธีที่ 6 หมั่นติดตามควบคุมด้วยระบบทันสมัย
- มรรควิธีที่ 7 สร้างเครือข่าย ขยายงานจิตอาสา ปฏิบัติเป็นพุทธบูชา
- มรรควิธีที่ 8 สื่อสารกว้างไกล ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างสร้างสรรค์

วิธีการ 8 คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ
การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสาร เพื่อสร้างศรัทธาให้กับ
องค์กรและพัฒนาศักยภาพให้เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา ทั้งนี้ เพื่อพุทธจักรจะได้ดำรงมั่นคงคู่กับ
ราชอาณาจักรไทยตลอดไป

อภิปรายผล

1. แนวคิดหลักการและรูปแบบการบริหารจัดการวัดในสมัยพุทธกาลและตามหลัก
กฎหมาย ผลการศึกษาพบว่า หลักการบริหารจัดการวัดในสมัยพุทธกาลที่ยึดพระธรรมวินัยกับ
หลักการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ มีความแตกต่างกันอันเนื่องจากบริบททางโครงสร้าง
สังคม วัฒนธรรม และการอุทิศตนของพระภิกษุในการสนองงานพระพุทธศาสนาไม่เหมือนใน
สมัยพุทธกาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธิธานันท์ ทุณ (สุรศักดิ์
วิสุทธิจาโร) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” พบว่า
การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการ
พัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนาการบริหาร/การปกครองไปพร้อม
กับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรม
วินัย ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มี
วิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจน
เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่
สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่น

ในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง (พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธำโร), 2558)

2. หลักพุทธสันติวิธีในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครอง ผลการศึกษาพบว่า มรรควิธี 8 ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสาร ในรูปของคณะกรรมการ การบริหารจัดการวัดเป็นหลักประกันคุ้มครองและป้องกันเจ้าอาวาสและวัดจากการตรวจสอบจากหน่วยงานของรัฐและพุทธบริษัทได้ในระดับหนึ่ง แต่ควรจะนำหลักพระธรรมวินัยเป็นตัวตั้งและมีกฎหมายสงฆ์พร้อมจารีตสังคัมสนับสนุนในการบริหารปกครองวัดที่สามารถให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเอาใจใส่ฆราวาสหรือมวลชนกับการรักษาพระธรรมวินัยเป็นเรื่องที่ยากและท้าทายในการบริหารจัดการปกครองวัดให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวีระศักดิ์ ชยธมโม (สุวรรณวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตาม หลักสปปายะ 7 สำหรับวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม)” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดและทฤษฎีการจัดการวัดด้วยหลักสปปายะนั้นหมายถึง การสร้างสภาพเอื้อที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นอยู่ดีและการที่จะพัฒนาตน ช่วยให้ความเจริญตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย เกื้อหนุนสิ่งสถานที่หรือบุคคลซึ่งเป็นที่สบายเหมาะสมกันเกื้อกูลโดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประคับประคองรักษาสติปัญญามี 7 อย่าง คืออาวาสที่อยู่โคจรที่ปณิธาตหรือแหล่งอาหารภัสสะเรื่องพูดคุยที่ส่งเสริมการปฏิบัติบุคคลผู้ที่อยู่ใกล้แล้วจิตผ่องใสสงบมั่นคงโภชนะอาหารอุดมภูมิและสภาพแวดล้อมอิริยาบถเพื่อให้องค์กรเกิดความสงบและสันติสุข (พระวีระศักดิ์ ชยธมโม (สุวรรณวงศ์), 2557)

3. รูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองตามหลักพุทธสันติวิธี ผลการศึกษาพบว่า พบว่า มรรควิธี 8 ประการ คือ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสาร ในรูปของคณะกรรมการได้จากการสัมภาษณ์และสังเคราะห์กับมรรควิธีทั้ง 8 ประการ สอดคล้องกับพระมหาดนัย อุบุตพัฒน์ (ศรีจันทร์) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสันติสุข : ศึกษากรณี วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสันติสุข พบว่า องค์กรสันติสุขต้องประกอบไปด้วย 1) ด้านผู้นำ (Le) คือ เป็นผู้นำทุกด้าน ประสานรอบทิศ สุจริตจริงใจ มีน้ำใจ ให้โอกาสบุคลากรได้พัฒนา ฯลฯ 2) ด้านธรรมะ (D) มีหลักธรรมครองตน ครองคน ครองงาน ได้แก่ อปริหานิยธรรม (A) สาราณียธรรม (S) สปปายะ (S) อิทธิบาท (I) สังคหวัตถุ (S) เรียกว่าหลัก ASSIS 3) ด้านการจัดการ (OM) จัดการทุกอย่างไม่ให้ขัดข้องในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบุคคล ฉะนั้น หัวใจสำคัญของ

การบริหารจัดการองค์กรให้เกิดสันติสุขควรเป็นไปตามรูปแบบ“LeDOM” (พระมหาดันย อุพว พุฒโน (ศรีจันทร์), 2557)

สรุป

หลักการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในสมัยพุทธกาล วัดจัดการปกครองคณะสงฆ์ โดยการยึดพระธรรมวินัย ในปัจจุบันยึดการปกครอง โดยมีกฎหมายคณะสงฆ์และพระธรรมวินัย เนื่องจากบริบททางโครงสร้างสังคม วัฒนธรรม ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีการจัดโครงสร้างการปกครองตามฝ่ายอาณาจักร ที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่มหาเถรสมาคม ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ดังนั้นบทบาทการปกครองคณะสงฆ์ของวัดให้เข้าสู่ศตวรรษที่ 26 โดยการนำพระธรรมวินัย กฎหมาย จารัต และนวัตกรรรมร่วมสมัยหลักพุทธสันติวิธี มรรควิธี 8 ในการวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าองค์กร การตัดสินใจ การสั่งการ การควบคุม การร่วมมือประสานเครือข่าย และการสื่อสารบริหาร การจัดการวัดด้านการปกครองตามหลักพุทธสันติวิธี ดังนี้ มรรควิธีที่ 1 การวางแผนอย่างรอบด้าน กว้างไกล สร้างการมีส่วนร่วม มรรควิธีที่ 2 หลักการกระจายอำนาจพร้อมร่วมตรวจสอบรับผิดชอบ มรรควิธีที่ 3 การวางคนให้ถูกทาง วางงานให้ถูกกับคน มรรควิธีที่ 4 ประสานการมีส่วนร่วมตัดสินใจ มรรควิธีที่ 5 สร้างวัฒนธรรมเคารพมติประชุม มรรควิธีที่ 6 หมั่นติดตามควบคุมด้วยระบบทันสมัย มรรควิธีที่ 7 สร้างเครือข่าย ขยายงานจิตอาสา ปฏิบัติเป็นพุทธบูชา มรรควิธีที่ 8 การสื่อสารกว้างไกล ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำรูปแบบทั้ง 4 มิติไปขยายผลต่อในเชิงนโยบาย เช่นกรณีวัดในเครือข่ายวัดชลประทานรังสฤษดิ์ มีวัดปัญญานันทาราม วัดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง และวัดที่มีหน่วยธรรมยาทอีกประมาณ 500 วัด และวัดอื่น ๆ ที่สนใจ สำหรับภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องเข้าไปสนองงานวัดและคณะสงฆ์เพื่ออุปถัมภ์และคุ้มครองวัดในพระพุทศาสนาาร่วมกันตรวจสอบในฐานะพุทธศาสนิกชนกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีส่วนร่วมในกิจการพระพุทธศาสนา ทั้งการศึกษาเผยแผ่หลักธรรมแบบเถรวาทเพื่อถาวรมั่นคงยั่งยืน แห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

รูปแบบนี้หากเป็นการจัดตั้งวัดใหม่จะค่อนข้างเหมาะสม เพราะเป็นการเริ่มต้นการจัดการ หากมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการในวัด ก็จะไม่สร้างความไม่เข้าใจให้เกิดขึ้น สำหรับการนำไปจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของวัด มีความเหมาะสมที่จะเลือกขนาดไหน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเกี่ยวกับ การนำรูปแบบการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองด้วยพุทธสันติ
ในวัดที่มีบริบทต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- จารุรัตน์ ปั่นมณี. (2550). กฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระครูวิสุทธาจารย์ (สุศักดิ์ วิสุทธาจารย์). (2558). การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคง
แห่งพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาดินัย อุปทุมโน (ศรีจันทร์). (2557). รูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสันติสุข :
ศึกษากรณี วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารสันติ
ศึกษาปริทรรศน์ มจร, 3(1), 24-27.
- พระมหาดาวเรือง วรปัญญา. (2557). พระพุทธศาสนาในอินเดีย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เอกพิมพ์ไทย จำกัด.
- พระราชวรเมธี, ดร. และคณะ. (2559). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา
2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระวีระศักดิ์ ชัยธมโม (สุวรรณวงศ์). (2557). แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตาม หลักสัปปายะ
7 สำหรับวัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม). วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 3(2),
99-112.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. (2531). สถานะทางกฎหมายของวัดไทย. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แสง อุดมศรี. (2543). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.